

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

Г-ЖА J. КОКОТТ

представено на 18 декември 2008 година¹

I — Въведение

II — Правна уредба

1. Настоящото производство се отнася до тълкуването на член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, подписана на 27 септември 1968 г. (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“)². Предмет на спора по главното производство е признаването на английско съдебно решение, постановено след като ответникът е бил отстранен от производството поради неизпълнение на съдебно разпореждане. Това дело предоставя на Съда възможност да доразвие свързаните с обществения ред принципи на процесуалното право, установени от него по-специално в Решение по дело Krombach³.

2. Член 25 от Брюкселската конвенция гласи:

„По смисъла на настоящата конвенция „съдебно решение“ означава всяко решение, постановено от съд или правораздавателен орган на договаряща държава, независимо от названието на решението, включително декрет, разпореждане, решение или изпълнителен лист, както и определянето на разностите от длъжностно лице на съда“.

¹ — Език на оригиналния текст: немски.

² — ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с Конвенцията от 9 октомври 1978 г. за присъединяване на Кралство Дания, на Ирландия и на Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОВ L 304, стр. 1 и — текст с изменения — стр. 77), с Конвенцията от 25 октомври 1982 г. за присъединяване на Република Гърция (ОВ L 388, стр. 1), с Конвенцията от 26 май 1989 г. за присъединяване на Кралство Испания и на Португалската република (ОВ L 285, стр. 1), както и с Конвенцията от 29 ноември 1996 г. за присъединяване на Република Австрия, на Република Финландия и на Кралство Швеция (ОВ C 15, 1997 г., стр. 1). Вж. също консолидираната версия от 26 януари 1998 г. (ОВ C 27, стр. 1).

³ — Решение от 28 март 2000 г. (C-7/98, Recueil, стр. I-1935).

3. Член 27, точка 1 от посочената конвенция предвижда, че съдебното решение не се признава, „ако признаването противоречи на обществения ред в държавата, в която се иска признаването“.

III — Фактите, преюдициалното запитване и производството пред Съда

4. В спора по главното производство става въпрос за признаването и изпълнението на английско съдебно решение в Италия, постановено срещу г-н Gambazzi в полза на дружествата Daimler Chrysler Canada Inc. (наричано по-нататък „Daimler Chrysler“) и CIBC Mellon Trust Company (наричано по-нататък „CIBC“).

5. Предмет на английското производство е искане за обезщетение за претърпени вреди и пропуснати ползи, подадено от Daimler Chrysler и CIBC срещу швейцарския гражданин Marco Gambazzi с местожителство в Лугано.

6. Видно от съдържащите се в акта за преюдициално запитване данни и от становищата на страните английското производство в основни линии протича по следния начин.

7. Преди да започне разглеждането на делото по същество, през юли 1996 г. по искане на Daimler Chrysler и CIBC английската юрисдикция постановява опреде-

ление, с което като привременна мярка налага на г-н Gambazzi забрана за разпореждане („freezing order“, наричана още „Mareva injunction“⁴). С тази freezing order му се забранява да се разпорежда с имуществото си с цел да се обезпечи изпълнението на бъдещото съдебно решение.

8. На 26 февруари 1997 г. по искане на Daimler Chrysler и CIBC английската юрисдикция изменя постановената „freezing order“, като включва допълнителни разпореждания, с които налага на г-н Gambazzi задължението да оповести сведения за имуществото си, както и за определени документи, които се отнасят и до главното производство („disclosure order“).

9. Г-н Gambazzi не изпълнява или поне не изпълнява в тяхната цялост задълженията, произтичащи от „disclosure orders“. При това положение по искане на Daimler Chrysler и CIBC английската юрисдикция постановява още едно разпореждане („unless order“). С него г-н Gambazzi се известява, че доводите, които изтъква в своя защита, не могат да бъдат взети предвид в главното производство и че му се забранява да продължи да участва в производството, ако в определен срок на изпълни задълженията за оповестяване на поисканите сведения.

4 — Институт на процесуалното право, развит от съдебната практика и понастоящем предвиден в правило 25.1, параграф 1, буква f) от Гражданския процесуален кодекс (Civil Procedure Rules) от 1998 г.: „The court may grant the following interim remedies [...] (f) an order (referred to as a „freezing order“) — (i) restraining a party from removing from the jurisdiction assets located there; or (ii) restraining a party from dealing with any assets whether located within the jurisdiction or not“.

10. Г-н Gambazzi подава различни жалби срещу „freezing order“, „disclosure order“ и също срещу „unless order“, които не са уважени.

11. Дори след повторно „unless order“ той не изпълнява в зададения срок наложените му задължения в тяхната цялост. Английската юрисдикция счита този факт за „contempt of Court“ и го отстранява от производството („debarment“) в съответствие с обявеното в „unless order“.

12. Вследствие на това г-н Gambazzi е разглеждан като ответник, неявил се по делото в главното производство. С решение от 10 декември 1998 г., постановено в негово отсъствие и допълнено с определение от 17 март 1999 г., High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, го осъжда да заплати на Daimler Chrysler и CIBC претендираните с исковата молба суми от 169 752 058 CAD и от 71 595 530 CAD (канадски долара), както и от 129 974 770 USD (американски долара).

13. Daimler Chrysler и CIBC искат изпълнение на това съдебно решение в Италия. С определение от 17 декември 2004 г. Corte d'appello di Milano (Апелативен съд Милано) обявява английското съдебно решение и определението, с които г-н Gambazzi е осъден да плати, за подлежащи на изпълнение. Г-н Gambazzi подава жалба срещу това определение.

14. С определение от 27 юни 2007 г. сезираният с жалбата Corte d'appello di Milano решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Може ли съдът на държавата, до която е отправена молбата за допускане на изпълнение, на основание на съдържащата се в член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция разпорежда, свързана с обществения ред, да вземе предвид факта, че с приемането на определение за отстраняване („debarment“) при посочените по-горе обстоятелства съдът в държавата, където е постановено решението, е отказал на загубилата делото страна, явила се в съдебното производство, всякаква възможност за защита, или тълкуването на тази разпорежда, разглеждана във връзка с принципите, произтичащи от член 26 и сл. от Брюкселската конвенция, отнасящи се до взаимното признаване и изпълнението на съдебни решения в Общността, забранява на националния съд да счита за противоречащо на обществения ред по смисъла на член 27, точка 1 от споменатата конвенция гражданско производство, в което една страна е била възпрепятствана да упражни своето право на защита по силата на определение за отстраняване, постановено от съда поради неизпълнението от тази страна на негово съдебно разпореждане?“

15. В производството пред Съда страните по главното производство, гръцкото и италианското правителство, правителството на Обединеното кралство и Коми-

сията на Европейските общности представят писмени и устни становища.

IV — Анализ

16. Двата преюдициални въпроса може да се разгледат заедно. Те формулират различни аспекти на въпроса дали, като се позовава на обществения ред, съдът на държавата, в която се иска признаване, може да откаже признаването на съдебно решение по гражданско дело, постановено след отстраняване на ответника поради неизпълнение на съдебно разпореждане. Ето защо по-нататък следва да се разгледат условията, предвидени в член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция.

17. Приложимите в случая разпоредби на Брюкселската конвенция междувременно са заменени от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела⁵. При все това изложените по-долу съображения запазват своята значимост и по отношение на сега действащото правно положение, тъй като последваща разпоредба със същото съдържание като тази на член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция се съдържа в член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001.

⁵ — ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74.

18. Най-напред обаче е необходимо да се изясни предварителният въпрос дали спорното решение на английската юрисдикция въобще представлява съдебно решение, което попада в приложното поле на Брюкселската конвенция. Ако това решение не представляваше съдебно решение по смисъла на член 25 от Конвенцията, което по принцип трябва да се признава по силата на член 26 от същата конвенция, въпросът дали съгласно член 27 по изключение е възможно да се откаже признаване въобще не би възникнал.

19. Макар запитващата юрисдикция да не е поставила изрично въпрос относно тълкуването на член 25 от Конвенцията, в рамките на преюдициалното производство по член 234 ЕО все пак е задача на Съда да даде отговор, полезен за запитващата юрисдикция⁶. В настоящия случай отговор, който ще бъде от полза, включва изясняването на този предварителен въпрос.

A — Съдебно решение по смисъла на член 25 от Брюкселската конвенция

20. Съгласно член 25 от Конвенцията „съдебно решение“ означава всяко

⁶ — Вж. също Решение от 28 ноември 2000 г. по дело *Roquette Frères* (C-88/99, Recueil, стр. I-10465, точка 18), Решение от 20 май 2003 г. по дело *Ravil* (C-469/00, Recueil, стр. I-5053, точка 27), Решение от 4 май 2006 г. по дело *Haug* (C-286/05, Recueil, стр. I-4121, точка 17), Решение от 4 октомври 2007 г. по дело *Rampion* и *Godard* (C-429/05, Сборник, стр. I-8017, точка 27) и Решение от 13 март 2008 г. по дело *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening* (C-383/06—C-385/06, Сборник, стр. I-1561, точка 42).

решение, постановено от съд или правораздавателен орган на договаряща държава, независимо от названието на решението, включително декрет, разпореждане, решение или изпълнителен лист, както и определянето на разносните от длъжностно лице на съда.

21. Според г-н Gambazzi решението на английската юрисдикция не представлява съдебно решение в този смисъл, поради самия факт че вследствие на принудителното му отсъствие не е постановено в състезателно производство.

22. Това възражение обаче не може да се приеме. Макар във връзка с постановяването на временни мерки Съдът да приема, че член 25 от Конвенцията изисква състезателност, той все пак счита за достатъчно съдебното решение да е било предмет на разглеждане в производство, което се ръководи от принципа на състезателност и което по принцип предвижда постановяване на решение при условията на състезателност⁷. Ако съдебното решение е постановено в подобно ръководено от принципа на състезателност производство, то следователно попада в приложното поле на член 25 от Конвенцията дори когато в конкретния случай производството е едностранно, например поради отсъствието на някоя от страните. Всъщност конкретното развитие на производството не променя с нищо състезателния характер на производството.

23. Следователно неприсъствените съдебни решения несъмнено са съдебни решения по смисъла на член 25 от Конвенцията, тъй като се постановяват в производствата, ръководени по правило от принципа на състезателност. Фактът, че Брюкселската конвенция счита неприсъствените решения за съдебни решения по смисъла на член 25 от нея, произтича всъщност и от специалната разпоредба на член 27, точка 2, която предвижда специално основание да се откаже признаване на неприсъствени съдебни решения.

24. Спорното решение на английската юрисдикция е постановено под формата на неприсъствено съдебно решение в гражданско производство, което по принцип се ръководи от принципа на състезателност. В това отношение то отговаря на условията, предвидени в член 25 от Конвенцията. Фактът, че в случая е налице нетипичната хипотеза за отсъствие, наложено от съда, не води до преквалифициране, тъй като той не променя по никакъв начин характера на производството, което по правило се ръководи от принципа на състезателност. Фактът, че в случая отсъствието е било принудително, може да бъде относим единствено в контекста на член 27, точка 1 от тази конвенция.

25. Квалифицирането на спорното съдебно решение като съдебно решение по смисъла на член 25 от Конвенцията би могло обаче да бъде поставено под

⁷ — Решение от 21 май 1980 г. по дело Denilauler (125/79, Recueil, стр. 1553, точка 13).

съмнение и по друга причина. В правната доктрина някои автори поначало отричат подобна квалификация в хипотезата на английско неприсъствено съдебно решение („default judgement“)⁸. Те твърдят, че в случая на „default judgement“ съдът въобще не проверява основателността на искането, преди да постанови решението, като според тях обаче произнасянето на съдебно решение по смисъла на член 25 от Конвенцията по необходимост включва подобна проверка. Тази теза се основава на практиката на Съда по дело *Solo Kleinmotoren*⁹.

26. Според мен обаче Решение по дело *Solo Kleinmotoren* не води непременно до този извод. В това решение Съдът посочва като условие за съществуването на съдебно решение по смисъла на Конвенцията, че решението трябва да се постановява от правораздавателен орган на договаряща държава, „който по силата на собствените си правомощия сам се произнася по спорните между страните въпроси“¹⁰. Според Съда това изискване не е изпълнено в случая на спогодба, която само е протоколирана от съда, тъй като по същество тя има договорно естество и следователно се определя не от съда, а от волята на страните.

27. За разлика от това, неприсъствено съдебно решение, в което, преди да постанови решението, съдът не разглежда по същество обосноваността на изложените от жалбоподателя доводи, със сигурност има характер на съдебно решение. Фактът, че поради отсъствието на ответника съдържанието на съдебното решение се определя от исканията на жалбоподателя, не дава основание да се смята, че неприсъственото съдебно решение е само протоколиране на волята на една страна. Напротив, съдържанието на съдебното решение всъщност зависи от волята на съда, тъй като, макар при наличието на условията за постановяване на неприсъствено решение последният да не проверява основателността на иска, проверявайки съществуването на тези условия, съдът обаче сам определя дали претенцията на жалбоподателя следва да се уважи по този начин.

28. Освен това самият текст на член 25 от Конвенцията показва, че понятието за съдебно решение следва да се тълкува разширително, тъй като съгласно тази разпоредба то означава „всяко решение, постановено от съд или правораздавателен орган на договаряща държава [...] независимо от названието на решението“. От това следва, че член 25 отдава значение не толкова на формалните аспекти на съдебното решение, като например на названието или на изготвянето му, а визира в действителност единствено материално-правните му последици. Значението на липсата на проверка на основателността по отношение на въпроса за признаването и изпълнението съгласно Конвенцията следва да се преценява само във връзка с разглеждането на възможността съгласно член 27 по изключение да се откаже признаване, като този извод е убедителен и при систематическо тълкуване.

8 — Вж. Patrick Wautelet, in: *Magnus Ulrich, Peter Mankowski. Brussels I Regulation*. München 2007, art. 32, 8, който препраща към *Coniberti Gilles. Commentaire sur la décision de la Cour de Cassation du 17 novembre 1999*. — *Revue critique de droit international privé*. 1989 (2000), p. 786, и по-специално стр. 788 и сл.; във връзка с противното мнение вж. *Layton Alexander, Hugh Mercer (General Editors). European Civil Practice*. 2. ed. London 2004. vol. 1, 25.005.

9 — Решение от 2 юни 1994 г. (C-414/92, Recueil, стр. I-2237).

10 — Решение по дело *Solo Kleinmotoren*, посочено в бележка под линия 9, точка 17.

29. В този контекст непристъпното съдебно решение, преди постановяването на което не е извършена проверка на основателността, също представлява съдебно решение по смисъла на член 25 от Конвенцията и има същите материално-правни последици, които по принцип има едно съдебно решение: то представлява окончателно изпълнително основание.

30. Следователно спорното съдебно решение следва да се счита за съдебно решение по смисъла на член 25 от Брюкселската конвенция.

Б — Обществен ред, член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция

1. Тълкуване на член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция

31. Член 27, точка 1 от Конвенцията предвижда, че съдебното решение не се признава, ако признаването противоречи на обществения ред в държавата, в която се иска признаването.

32. В няколко решения Съдът посочва основните насоки за тълкуване на предвидената в член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция резерва, свързана с обществения ред.

33. На първо място Съдът основава това тълкуване на смисъла и целта на Конвенцията. Целта на Конвенцията е да установи — доколкото това е възможно —

свободно движение на съдебните решения посредством опростено и бързо изпълнително производство¹¹. Ето защо член 27 трябва да се тълкува стриктно, доколкото съставлява пречка за осъществяването на една от основните цели на Конвенцията¹². По-специално предвидената в член 27, точка 1 от Конвенцията клауза за обществен ред може да се прилага само в изключителни случаи¹³.

34. В това отношение Съдът уточнява, че макар договарящите държави по принцип да остават свободни да определят изискванията на обществения си ред по силата на предвидената в член 27, точка 1 от Конвенцията резерва и в съответствие с националните си концепции, границите на това понятие се определят чрез тълкуване на Конвенцията¹⁴. При това положение макар да не е задача на Съда да определя съдържанието на обществения ред в договаряща държава, той трябва все пак да упражнява контрол върху границите, в които съдилищата на договаряща държава могат да прибегнат до това понятие, за да не признаят съдебно решение, постановено от юрисдикцията на друга договаряща държава¹⁵.

11 — Вж. наред с други Решение по дело *Solo Kleinmotoren*, посочено в бележка под линия 9, точка 20, Решение от 29 април 1999 г. по дело *Coursier* (C-267/97, Recueil, стр. I-2543, точка 25) и Решение по дело *Krombach*, посочено в бележка под линия 3, точка 19.

12 — Вж. Решение по дело *Solo Kleinmotoren*, посочено в бележка под линия 9, точка 20, Решение по дело *Krombach*, посочено в бележка под линия 3, точка 21 и Решение от 11 май 2000 г. по дело *Renault* (C-38/98, Recueil, стр. I-2973, точка 26).

13 — Вж. Решение от 4 февруари 1988 г. по дело *Hoffmann* (145/86, Recueil, стр. 645, точка 21), Решение от 10 октомври 1996 г. по дело *Hendrikman* и *Feijen* (C-78/95, Recueil, стр. I-4943, точка 23), Решение по дело *Krombach*, посочено в бележка под линия 3, точка 21 и Решение по дело *Renault*, посочено в бележка под линия 12, точка 26.

14 — Решение по дело *Krombach*, посочено в бележка под линия 3, точка 22 и Решение по дело *Renault*, посочено в бележка под линия 12, точка 27.

15 — Решение по дело *Krombach*, посочено в бележка под линия 3, точка 23 и Решение по дело *Renault*, посочено в бележка под линия 12, точка 28.

35. Първа граница на това понятие прокарват член 29 и член 34, параграф 3 от Конвенцията, съгласно които не може да се отказват признаването и изпълнението на чуждестранно съдебно решение единствено по съображение че съществува разлика между правната норма, прилагана от съда на държавата членка по произход, и тази, която би приложил съдът на държавата членка, в която се иска признаване, ако бе сезиран със спора. По същия начин съдът на държавата членка, в която се иска признаване, не може да контролира точността на правната и фактическа преценка, извършена от съда на държавата членка по произход.

36. Имайки предвид тази констатация, Съдът определя границите, в които може да се направи позоваване на резервата за обществен ред, в смисъл, че прилагане на тази резерва е мислимо единствено в хипотезата, в която признаването или изпълнението би влязло в недопустим разрез с правния ред на държавата, в която се иска признаване, доколкото би засегнало основен принцип¹⁶.

37. За да се спазва забраната за преразглеждане по същество на чуждестранното решение, засягането трябва да съставлява

явно нарушение на правна норма, считана за съществена в правния ред на държавата, в която се иска признаване, или на право, което е признато за основно в този правен ред¹⁷.

38. На последно място, от Решение на Съда по дело Krombach следва, че границите, в които съдът на държавата, в която се иска признаване, може да се позовава на обществения ред, при всички положения не са превишени, когато е налице явно нарушение на общностните основни права¹⁸.

39. Според постоянната съдебна практика основните права са неразделна част от общите принципи на правото, за чието спазване следи Съдът. В това отношение Съдът се вдъхновява от общите за държавите членки конституционни традиции, както и от указанията, съдържащи се в международните актове за защита на правата на човека, към които държавите членки са се присъединили или в чието изготвяне са участвали. В това отношение особено значение има Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на

16 — Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 37 и Решение по дело Renault, посочено в бележка под линия 12, точка 30.

17 — Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 37 и Решение по дело Renault, посочено в бележка под линия 12, точка 30. Изискването за очевиден характер на нарушението е възприето в текста на Регламент № 44/2001, посочен в бележка под линия 5, като член 34, точка 1 от него предвижда, че съдебното решение не се признава, ако „признаването явно противоречи на [обществения ред] в държавата членка, в която се иска признаване“. Вж. също, що се отнася до тълкуването на член 26 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 160, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143), Решение от 2 май 2006 г. по дело Eurofood IFSC (C-341/04, Recueil, стр. I-3813, точка 63).

18 — Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 40; вж. също Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, точка 65 и сл.

4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“) ¹⁹.

40. Тъй като основните права следователно са част от общите принципи на общностното право, съдилищата имат право да откажат да признаят съдебни решения, постановени в явно нарушение на основните права.

41. Правото на справедлив съдебен процес, така както произтича по-специално от член 6, точка 1, първо изречение от ЕКПЧ и е потвърдено в член 47 от провъзгласената на 7 декември 2000 г. в Ница Харта на основните права на Европейския съюз ²⁰, представлява основно право, което е част от основните принципи на общностното право ²¹.

19 — Вж. Решение от 12 ноември 1969 г. по дело Stauder (29/69, Recueil, стр. 419, точка 7), Решение от 6 март 2001 г. по дело Connolly/Комисия (C-274/99 P, Recueil, стр. I-1611, точка 37), Решение от 14 декември 2006 г. по дело ASML (C-283/05, Recueil, стр. I-12041, точка 26), Решение от 26 юни 2007 г. по дело Ordre des barreaux francophones et germanophone и др. (C-305/05, Сборник, стр. I-5305, точка 29) и Решение от 3 септември 2008 г. по дело Kadi/Съвет и Комисия (C-402/05 P, все още непубликувано в Сборника, точка 283).

20 — ОВ С 364, стр. 1, приета с изменения с прокламация от 12 декември 2007 г. (ОВ С 303, стр. 1). Действително самата Харта на основните права не поражда задължително правно действие, сравнимо с това на първичното право, но като правен източник предоставя информация за основните права, гарантирани от общностното право; във връзка с това вж. Решение от 27 юни 2006 г. по дело „Парламент/Съвет, известно като „Събиране на семейството“ (C-540/03, Recueil, стр. I-5769, точка 38) и точка 108 от моето заключение, представено на 8 септември 2005 г. по това дело, както и Решение от 13 март 2007 г. по дело Unibet (C-432/05, Сборник, стр. I-2271, точка 37) и Решение по дело Kadi, посочено в бележка под линия 19, точка 335.

21 — Решение от 17 декември 1998 г. по дело Baustahlgewerbe/Комисия (C-185/95 P, Recueil, стр. I-8417, точка 20 и сл.), Решение от 11 януари 2000 г. по дело Нидерландия и Van der Wal/Комисия (C-174/98 P и C-189/98 P, Recueil, стр. I-1, точка 17), Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 26, Решение по дело Ordre des barreaux francophones et germanophone и др., посочено в бележка под линия 19, точка 29 и Решение от 1 юли 2008 г. по дело Chronoplast/UFEX и др. (C-341/06 P и C-342/06 P, Сборник, стр. I-4777, точка 44).

42. Що се отнася по-специално до обществения ред в областта на процесуалното право, в Решение по дело Krombach Съдът приема, че прилагането на клаузата за обществен ред следва да се счита за допустимо в изключителните случаи, в които гаранциите, закрепени в правните норми на държавата по произход и в самата конвенция, не са били достатъчни да защитят ответника от явно нарушение на признатото му в ЕКПЧ право да организира защитата си пред съда на държавата по произход ²².

43. Все още не е изяснено окончателно дали съдилищата не само имат право, но дори са задължени да отказват изпълнението на чуждестранно съдебно решение, което явно нарушава основните права ²³. В подкрепа на тезата за задължение в този смисъл е постоянната съдебна практика, според която националните съдилища са обвързани от общностните основни права, когато са сезирани с фактическо положение, което попада в приложното поле на общностното право ²⁴.

44. За разлика от приетото в рамките на Регламент № 44/2001, по отношение на

22 — Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 44; вж. също Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, във връзка с Регламента относно несъстоятелността.

23 — По този въпрос вж. също моето заключение, представено на 18 декември 2008 г. по дело Apostolidis (C-420/07, все още непубликувано в Сборника, точка 108).

24 — Вж. Решение от 25 ноември 1986 г. по дело Klensch и др. (201/85 и 202/85, Recueil, стр. 3477, точки 8 и 10), Решение от 13 юли 1989 г. по дело Wachauf (5/88, Recueil, стр. 2609, точка 19), Решение от 18 юни 1991 г. по дело ERT (C-260/89, Recueil, стр. I-2925, точка 42 и сл.), Решение от 12 юни 2003 г. по дело Schmidberger (C-112/00, Recueil, стр. I-5659, точка 75) и Решение от 11 юли 2006 г. по дело Chacón Navas (C-13/05, Recueil, стр. I-6467, точка 56). В този смисъл вж. по-специално Jayme E., C. Kohler, Europäisches Kollisionsrecht 2000: Interlokales Privatrecht oder universelles Gemeinschaftsrecht? in: Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts. IPRax 2000, p. 454, 460.

Брюкселската конвенция обаче би могъл да се постави въпросът дали тя представлява общностно право по смисъла на тази съдебна практика. Един от основните доводи в тази насока е, че Конвенцията е сключена на основание член 220 от Договора за ЕО (понастоящем член 293 ЕО).

адвокат, тъй като ответникът не изпълнява съдебното разпореждане за лично явяване. При изпълнение на разпореждането за лично явяване ответникът би рискувал да бъде задържан за извършено престъпление. Обстоятелствата по дело Krombach са ясни и недвусмислени от фактическа и правна страна. Ответникът изобщо не е бил изслушан, не е имал възможност да организира защитата си и не е разполагал с никакви средства за правна защита.

2. Междинно заключение

45. Поради това още на този етап от анализа като междинно заключение следва да се приеме, че позовавайки се на обществения ред, запитващата юрисдикция може при всички положения да откаже признаването и изпълнението, ако производството пред съда на държавата по произход е опорочено от явно нарушение на основното право на справедлив съдебен процес.

3. Приложение към настоящия случай

46. По дело Krombach самият Съд е имал възможност да установи, че производството пред съда на държавата по произход явно нарушава основното право на справедлив съдебен процес²⁵. Това дело се отнася до граждански иск, предявен в рамките на наказателно производство. Съдът отказва на ответника защита чрез

47. За разлика от това в настоящия случай производството пред съда на държавата по произход се характеризира със значителна сложност. Ответникът е изслушан неколккратно на различните етапи на производството, разполагал е, доколкото е видно, с различни средства за правна защита. Освен това постановените в това производство различни привременни мерки („freezing order“, „disclosure order“ и „unless order“) изглежда са тясно свързани с главното производство и следователно и с неприсъственото съдебно решение („default judgment“). В този смисъл те по същество обезпечават изпълнението на съдебното решение, ако жалбоподателят спечели делото. Ето защо преценката, свързана с обществения ред, би била непълна, ако неприсъственото съдебно решение се разглежда изолирано, без да се вземат предвид предходните етапи от производството. По-скоро производството трябва да се разглежда в неговата цялост²⁶ и въпросът да се преценява с оглед на всички обстоятелства²⁷.

25 — Решение по дело Krombach, посочено в бележка под линия 3, точка 40.

26 — Европейският съд по правата на човека също взема предвид, в рамките на проверката по член 6, точка 1 от ЕКПЧ, производството в неговата цялост; вж. ЕСПЧ, Решение по дело Mantovanelli c/y Франция от 18 март 1997 г., Recueil des arrêts et décisions 1997-II, § 34.

27 — Вж. Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, точка 68.

48. В акта за преюдициално запитване обаче не са изложени в достатъчна степен важни подробности по отношение на производството пред съда на държавата по произход. Така например не са изцяло изяснени предметът и обхватът на проведените изслушвания. По-специално няма яснота дали г-н Gambazzi е бил изслушан и относно предявената по същество претенция. Също така не е посочено дали във фазата на производството, предхождаща постановяването на „freezing order“, юрисдикцията е извършила проверка на основателността на предявената по същество претенция и дали тази проверка е била повторена на следващи етапи от производството, и по-специално преди постановяване на решението по същество. Ето защо запитващата юрисдикция е длъжна да установи фактите и да се произнесе окончателно дали е налице явно нарушение на основното право на справедлив съдебен процес.

49. При все това Съдът може да укаже на запитващата юрисдикция някои принципи и критерии, които последната ще трябва да вземе предвид в рамките на своята проверка. Преди обаче да разгледам този въпрос, ще анализирам друго възражение, повдигнато от страните по главното производство.

а) Релевантност на съдебната практика относно Конвенцията от Лугано

50. В производството пред Съда страните по главното производство се позовават на

съдебно решение, постановено от швейцарския Tribunal fédéral [Федерален съд]²⁸. Предмет на посоченото решение е въпросът за признаването и изпълнението на същото английско съдебно решение в Швейцария.

51. В писмената фаза на производството г-н Gambazzi изтъква, че Съдът трябва да вземе предвид факта, че в посоченото решение английското съдебно решение е прието за противоречащо на обществения ред по смисъла на член 27, точка 1 от Конвенцията от Лугано относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, подписана на 16 септември 1988 г. в Лугано²⁹.

52. Daimler Chrysler и CIBC се позовават на същото съдебно решение и твърдят, че Съдът и запитващата юрисдикция са обвързани с констатацията на швейцарския Tribunal fédéral, че отстраняването от производството не води до противоречие на английското съдебно решение с обществения ред.

53. Конвенцията от Лугано установява режим, който с малки изключения е същият като установения от Брюкселската конвенция³⁰. Член 27, точка 1 от

28 — Решение на швейцарския федерален съд от 9 ноември 2004 г. по дело X. и Y./A. (4P.82/2004), публикувано на италиански език на уебсайта на швейцарския федерален съд: <http://www.bger.ch/index/jurisdiction/jurisdiction-inherit-template/jurisdiction-recht/jurisdiction-recht-urteile2000.htm> (последно посетен на 5 ноември 2008 г.).

29 — ОВ L 319, стр. 9 (наричана по-нататък „Конвенцията от Лугано“).

30 — Становище 1/03 от 7 февруари 2006 г. (Recueil, стр. I-1145, точка 18).

Конвенцията от Лугано съдържа резерва, свързана с обществения ред, която има идентична редакция с текста на член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция.

54. Макар в посоченото от страните съдебно решение швейцарският Tribunal fédéral да стига до извода, че признаването и изпълнението на английското съдебно решение следва да се считат за противоречащи на обществения ред, уместно е да се поясни, че основанието му за този извод се различава от това на запитващата юрисдикция да сезира Съда. По отношение на отстраняването на г-н Gambazzi от английското производство („debarment“) швейцарският Tribunal fédéral пояснява, че то не е в противоречие с швейцарския обществен ред, но постановява, че е налице нарушение на обществения ред в друг аспект от производството, предхождащ отстраняването от процеса. След смяна на адвокатите предишните адвокати на г-н Gambazzi му отказват достъп до материалите по делото, докато не заплати адвокатското възнаграждение и освен това, за да не осуети правото на задържане на адвокатите, английската юрисдикция също не предоставя достъп до материалите по делото.

55. Поставя се въпросът какво е значението на решението на швейцарския Tribunal fédéral за настоящото преюдициално запитване. Съдът не е компетентен да тълкува Конвенцията от Лугано³¹. С Протокол № 2 относно еднообразното тълкуване на Конвенцията обаче е създаден механизъм за обмен на информация за

съдебните решения, постановени в изпълнение на тази конвенция, и държавите членки, както и държавите, които не са членки на Европейския съюз, подписват декларации, за да гарантират колкото се може по-уеднаквено тълкуване на посочената конвенция и на съответстващите ѝ разпоредби на Брюкселската конвенция³².

56. В една от посочените декларации представителите на правителствата на държавите — членки на Европейските общности, „[с]читат, че при тълкуване на Брюкселската конвенция е уместно Съдът на Европейските общности надлежно да взема предвид принципите, произтичащи от съдебната практика относно Конвенцията от Лугано“. [неофициален превод]³³.

57. От посочената декларация със сигурност не може да се заключи, че Съдът е формално обвързан от отделни съдебни решения относно Конвенцията от Лугано. В крайна сметка в текста на декларацията само се посочва Съдът „надлежно да взема предвид“ „принципите“, произтичащи от съдебната практика. В контекста на резервата за обществен ред това следователно означава, че Съдът се запознава с принципите за дефиниране на понятието за национален обществен ред и за определяне на неговите граници и надлежно ги взема предвид. Много от посочените по-горе критерии, които следва да се вземат предвид, за да се установи противоречие

31 — Вж. Становище 1/03, посочено в бележка под линия 30, точка 19.

32 — Вж. Становище 1/03, посочено в бележка под линия 30, точка 19.

33 — Към Конвенцията е приложена още една декларация, която предвижда реципрочно задължение на съдилищата на държавите — членки на Европейската асоциация за свободна търговия.

с общественния ред, се съдържат в решението на швейцарския Tribunal fédéral.

58. Съдът и запитващата юрисдикция не могат обаче да са обвързани с конкретната преценка на противоречието с общественния ред, извършена от друг съд или правораздавателен орган на договаряща държава по Конвенцията от Лугано. Този извод следва, не на последно място, от факта, че общественият ред по член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция представлява съответния *национален* обществен ред. Както правилно отбелязва италианското правителство, всяка национална юрисдикция трябва самостоятелно да го преценява. Ето защо трябва да се вземат предвид единствено общите принципи, които съдилищата на договарящите държави установяват във връзка с тълкуването на общественния ред в контекста на Конвенцията от Лугано, а не извършени в отделни случаи преценки за съответствие или противоречие на конкретно положение с общественния ред.

б) Основното право на справедлив съдебен процес

59. Основното право на справедлив съдебен процес изисква заинтересованата страна да има възможност да защитава ефективно своето правно положение³⁴. Правото на изслушване заема важно

място в организацията и развитието на един справедлив съдебен процес³⁵. То съдържа правото да се представи в достатъчна степен становище по всички релевантни факти и правни въпроси и да се представят доказателства.

60. Не всяко ограничение на правото на изслушване обаче следва да се квалифицира непременно като нарушение на основното право на справедлив съдебен процес. Както приема Съдът в друг контекст, процесуалните права могат да бъдат предмет на ограничения, доколкото те действително отговарят на преследваните от Общността цели от общ интерес и не представляват от гледна точка на следваната цел непропорционална намеса, която би могла да нахърни самата същност на тези права³⁶.

61. В своето Решение по дело Eurofood IFSC Съдът отбелязва по повод на неотложните мерки, че конкретните прояви на правото на изслушване могат да варират, например в зависимост от евентуалния неотложен характер на едно решение. Той уточнява, че всяко ограничение на упражняването на посоченото право следва все пак да бъде надлежно обосновано и да се придружава с процесуално гарантирани ефективни възможности на засегнатите от подобно производство лица да оспорват приетите неотложни мерки³⁷.

34 — Вж. Решение по дело ASML, посочено в бележка под линия 19, точка 26 и Решение от 8 май 2008 г. по дело Weiss und Partner (C-14/07, Сборник, стр. I-3367, точка 47).

35 — Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, точка 66.

36 — Решение от 15 юни 2006 г. по дело Dokter и др. (C-28/05, Recueil, стр. I-5431, точка 75).

37 — Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, точка 66.

62. По-специално, основното право на справедлив съдебен процес може да бъде ограничено поради необходимостта да се осигури функциониращо държавно правораздаване и ефективно правосъдие.

63. Така в правния ред на всички държави членки се предвиждат санкции за неизпълнението на съдебни разпореждания в рамките на гражданско производство. Този факт се отбелязва с основание от всички държави членки, участващи в производството. Така например неспазването на срокове, зададени от съда, може да доведе до изключване на доводите, представени със закъснение, невземането на становище по предявен иск или неявяването в съдебно заседание — до постановяване на неприсъствено съдебно решение, а непредставянето на изискани документи — до неблагоприятни констатации при преценката на доказателствата.

64. Освен това вече се посочи, че фактът, че националното процесуално право не предвижда в тази форма санкцията, приложена от съда на държавата по произход, сам по себе си не е достатъчен, за да може се приеме, че е налице нарушение на обществения ред³⁸.

65. За разлика от това, от особено голямо значение е дали разглежданата в случая

санкция под формата на принудително отсъствие е пропорционална или нейната тежест изглежда да е явно непропорционална на санкционираното неизпълнение на съдебните разпореждания, включително като напълно се отчитат всички особености на производството в неговата цялост³⁹.

66. При проверката на пропорционалността между преследваната със санкцията цел, а именно да се постигне ефективно производство, и приложените средства за санкциониране, следва да се обърне специално внимание на предмета на разпореждането, чието неизпълнение е санкционирано, на производството за неговото постановяване, на тежестта на санкцията в сравнение със значението на неизпълнението на разпореждането, и на наличните възможности за правна защита.

67. Отстраняването от каквото и да било участие в производството е може би най-тежката санкция за неизпълнението на съдебно разпореждане и поради това възможно най-тежкото ограничение на правото на защита на ответника. Следователно подобно ограничение трябва да отговаря на много високи изисквания, за да се счита за обосновано.

39 — ЕСПЧ също извършва проверка за пропорционалност, когато трябва да се признае по ограниченията на правото на изслушване. В това отношение този съд проверява дали е нарушена същността на правото, дали с ограничението се преследва легитимна цел и дали то е пропорционално. Вж. ЕСПЧ, Решение по дело *Pérez de Rada Cavanilles c/y Испания* от 28 октомври 1998 г., *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VIII, § 44.

38 — Вж. точка 35 от настоящото заключение.

68. На първо място следва да се вземат предвид съдържанието и характерът на съдебните разпореждания, чието неизпълнение е санкционирано в настоящия случай с отстраняването от производството. Какво се е изисквало от ответника със съдебните разпореждания? Вzeti ли са предпазни мерки с оглед на евентуални фактически или правни пречки за ответника да изпълни разпорежданията? В това отношение г-н Gambazzi поддържа, че не е изпълнил „disclosure orders“, тъй като в противен случай щял да наруши професионалната тайна, от която е обвързан в качеството си на адвокат и следователно да извърши наказуемо деяние. Той твърди, че английската юрисдикция не взема предвид това съображение за непредставянето на документите. От своя страна правителството на Обединеното кралство изтъква, че английската юрисдикция разглежда задълбочено съображенията на г-н Gambazzi и че документите, с които ответникът би се уличил в извършване на престъпление, са изключени от задължението за оповестяване.

69. Други важни въпроси са дали на ответника е била предоставена възможност да упражни правото си да бъде изслушан преди постановяването на съдебните разпореждания и с какви средства за защита и обжалване на разпорежданията е разполагал.

70. Освен това следва да се изследват по-специално съдържанието и характерът на отстраняването от производството („debarment“) и на постановеното неприсъствено съдебно решение. Било ли е взето предвид във връзка с отстраняването дали неизпълнението на съдебните разпореждания е било извършено виновно?

Никакви ли защитни доводи по отношение на предявената по същество претенция не са били взети предвид или ответникът е имал възможност да изложи гледната си точка по спора в главното производство на по-ранен етап от това производство и ако е така, тази гледна точка била ли е впоследствие отчетена? Имал ли е ответникът възможност да изрази становище поне по размера на претенцията? Извършена ли е проверка за основателност преди постановяването на неприсъственото решение или поне на по-ранен етап от производството (преди постановяването на „freezing order“)? Бил ли е ответникът предупреден за възможността да бъде санкциониран?

71. Както Комисията основателно изтъква, особено важен е въпросът с какви възможности за правна защита е разполагал г-н Gambazzi в държавата по произход, за да се позове на нарушението на правото му да бъде изслушан. В своето Решение по дело Eurofood IFSC, посочено по-горе, Съдът вече подчерта значението, което възможностите за правна защита имат за обосновката на ограниченията на правото на изслушване⁴⁰. Следователно запитващата юрисдикция ще трябва да вземе предвид дали са съществували правни средства за защита срещу отстраняването от производството и срещу съдебното решение, постановено след това отстраняване.

72. Не е необходимо да се определя дали съществуването на нарушение на обществения ред може да се предполага само

40 — Решение по дело Eurofood IFSC, посочено в бележка под линия 17, точка 66.

в хипотезата, в която заинтересованата страна е изчерпала, без резултат, в държавата по произход всички налични способности за защита, с които е можело да се отстрани твърдяното нарушение. При всички случаи необжалването не е пречка да се приеме, че е налице нарушение на обществения ред, ако производство по обжалване въобще не е можело да бъде успешно. Такъв е по-специално случаят, когато твърдяното нарушение на обществения ред се корени в конкретни процесуални разпоредби на държавата по произход, от които са обвързани и горните съдебни инстанции.

73. Ако след приключване на проверката, включително на изложените по-горе въпроси, за запитващата юрисдикция се очертава картина на явно непропорционална санкция, ще е възможно да се приеме, че е налице явно нарушение на основното право на справедлив съдебен процес и следователно да се откаже признаването и изпълнението на съдебното решение, произнесено в държавата по произход.

74. В становището си, представено в рамките на преюдициалното производство, г-н Gambazzi освен това изтъква второ съображение, поради което италианската юрисдикция е трябвало да приложи резервата за обществения ред. В рамките на производството пред английската юрисдикция му се отказва достъп до преписката. В хода на производството сменя адвоката си, вследствие на което предишният адвокат му отказва достъп до притежаваните от него документи по делото, позовавайки се на право на задържане поради неизплатени адвокатски възнаграждения. Тогава английската юрисдикция също отказва достъп до

съдебната преписка, по съображение че в противен случай би било заобиколено правото на задържане на адвоката. Според г-н Gambazzi този отказ да се предостави достъп до преписката също е причина да се счита за противоречащо на обществения ред признаването и изпълнението на постановеното впоследствие английско съдебно решение по същество.

75. В това отношение най-напред следва да се установи, че запитващата юрисдикция не е сезирала Съда с въпрос от такова естество. Г-н Gambazzi счита, че въпреки това Съдът следва да вземе отношение и по този въпрос. Съдът обаче по принцип е обвързан с предмета на преюдициалното запитване, определен от запитващата юрисдикция в акта за преюдициално запитване. Страните в производството обикновено нямат право да поставят на Съда допълнителни въпроси, които са извън този предмет⁴¹.

76. Ако въпреки това Съдът възнамерява да се произнесе по този въпрос, в това отношение ще е достатъчно да се позове на изложеното по преюдициалния въпрос. Запитващата юрисдикция може да откаже признаването и с оглед на този аспект, ако той съставлява явно нарушение на правна норма, считана за съществена в правния ред на държавата, в която се иска признаване, или на право, признато за основно

41 — Решение от 9 декември 1965 г. по дело Singer (44/65, Recueil, стр. 1268 и 1275), Решение от 17 септември 1998 г. по дело Kainuun Liikenne и Pohjolan Liikenne (C-412/96, Recueil, стр. I-5141, точка 23), Решение от 12 август 2008 г. по дело Santesteban Goicoechea (C-296/08 PPU, Сборник, стр. I-6307, точка 46) и Решение от 9 октомври 2008 г. по дело Katz (C-404/07, Сборник, стр. I-7607, точка 37).

в този правен ред. Налага се изводът, че по принцип отказът да се признае чуждестранно съдебно решение е в съответствие с член 27, точка 1 от Брюкселската

конвенция, когато лишаването от право на достъп до преписката съставлява явно нарушение на правото на справедлив съдебен процес.

V — Заключение

77. Предвид изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на въпросите на италианския Corte d'Appello di Milano, както следва:

„Член 27, точка 1 от Брюкселската конвенция относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, подписана на 27 септември 1968 г., изменена с Конвенцията от 9 октомври 1978 г. за присъединяване на Кралство Дания, на Ирландия и на Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия, с Конвенцията от 25 октомври 1982 г. за присъединяване на Република Гърция, с Конвенцията от 26 май 1989 г. за присъединяване на Кралство Испания и на Португалската република, както и с Конвенцията от 29 ноември 1996 г. за присъединяване на Република Австрия, на Република Финландия и на Кралство Швеция, трябва да се тълкува в смисъл, че съдът на държавата, в която се иска признаване, може да откаже да признае съдебно решение, постановено в друга държава членка, когато това решение е постановено в явно нарушение на основното право на справедлив съдебен процес.“